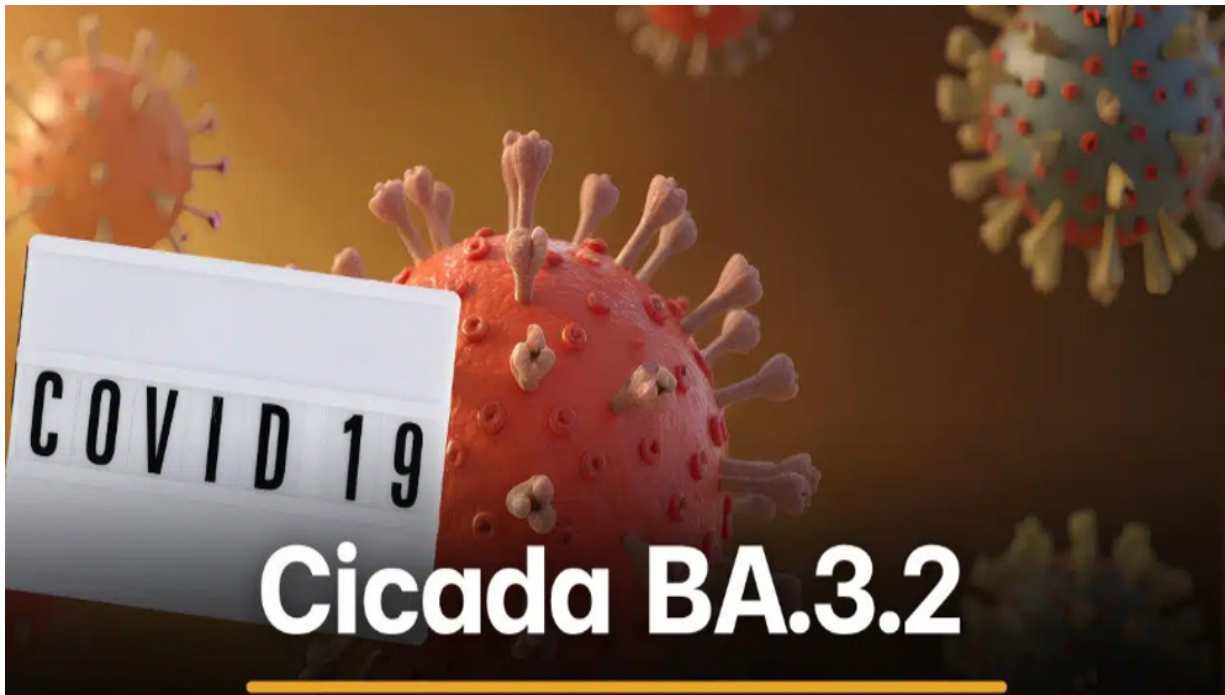
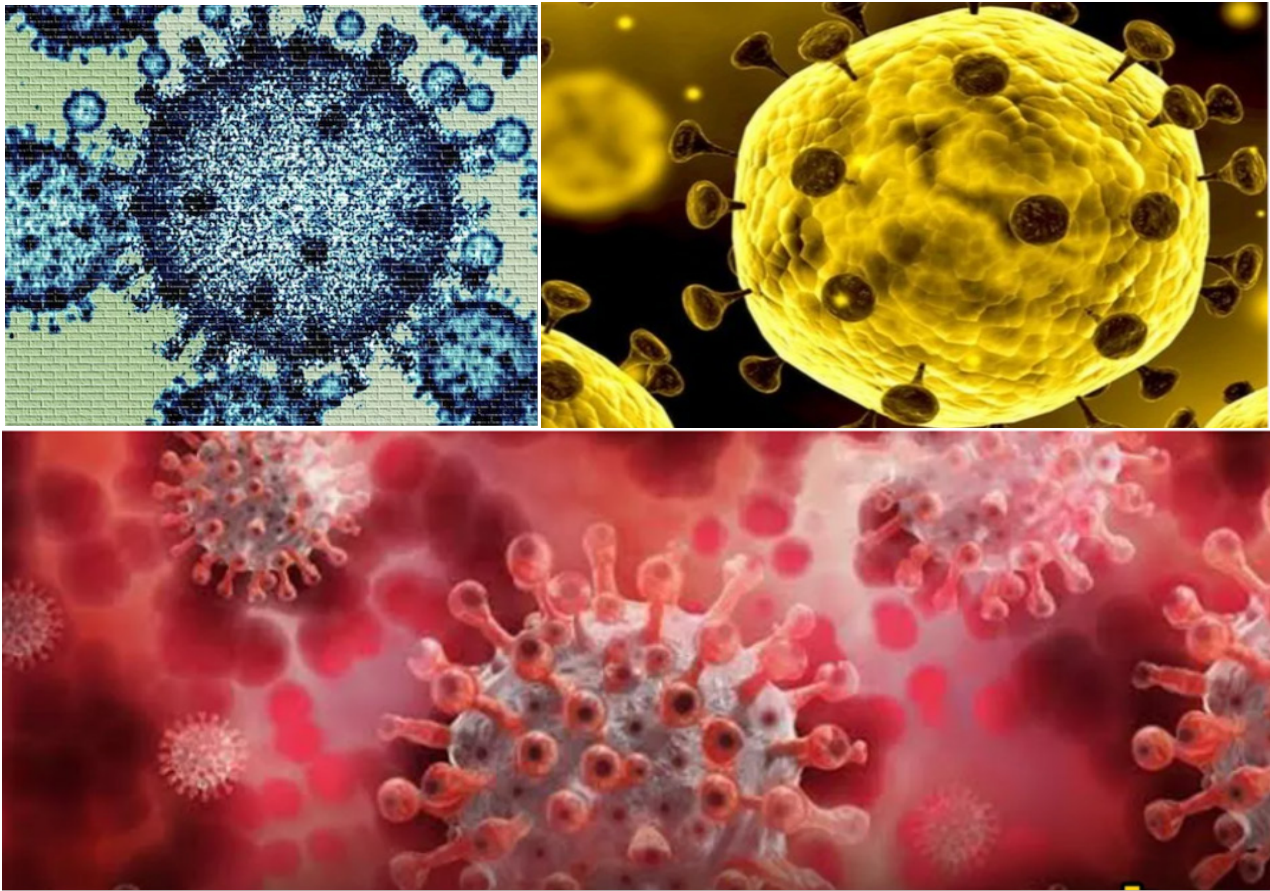

โควิด-19 โอมิครอน สายพันธุ์ย่อย ซิเคดา Omicron Subvariant BA.3.2 “Cicada”

โควิด 19 ไม่ได้หมดไป และยังคงอยู่กับเราตลอดไป การเรียกชื่อโควิด 19 องค์การอนามัยโลก ตั้งชื่อเป็นอักษรละติน โดยเริ่มตั้งแต่แอลฟา เบต้า แกมมา และโลมาเรื่อย ๆ จนมาถึงโอมิครอน ในยุคของโอมิครอน ไวรัสแพร่กระจายอย่างรวดเร็วมาก โดยมีไวรัสในกลุ่ม BA.1, BA.2 BA.3.....BA.5 และถ้าสายพันธุ์โอมิครอนมีลูกหลานต่อไป ก็เรียกลูกหลานโดยไล่จุดต่อไป เช่น BA.2.1 BA.2.8.6 และเมื่อกลายพันธุ์มากขึ้นก็ขยับตัวอักษรขึ้นไปเรื่อย ๆ จาก BA จนถึง BZ แล้วก็ขยับไปเรื่อย ๆ

ปัจจุบันทั่วโลกกำลังจับตาโควิด-19 สายพันธุ์ “ซิเคดา” (Cicada) ซึ่งเป็นสายพันธุ์ย่อยของโอมิครอน (Omicron subvariant) หรือ “BA.3.2” หลังหน่วยงานสาธารณสุขในหลายประเทศออกมาเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเป็นสายพันธุ์ที่มีการกลายพันธุ์จำนวนมาก และมีแนวโน้มแพร่กระจายเพิ่มขึ้น เริ่มแพร่กระจายหลายประเทศ อาจกระทบกับประสิทธิภาพวัคซีน ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคสหรัฐ หรือ Centers for Disease Control and Prevention เผยในรายงานเมื่อวันที่ 19 มีนาคมว่า กำลังติดตามการแพร่ระบาดของสายพันธุ์ BA.3.2 หลังพบจำนวนผู้ติดเชื้อในสหรัฐเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่องค์การอนามัยโลก ได้จัดให้ไวรัสดังกล่าวอยู่ในกลุ่ม “สายพันธุ์ที่ต้องเฝ้าระวัง (Variant Under Monitoring: VUM)” ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา

ภาพที่ 1 ไวรัสโควิด-19 สายพันธุ์ย่อยของโอมิครอน ชื่อ ชิโคดา สายพันธุ์ BA.3.2

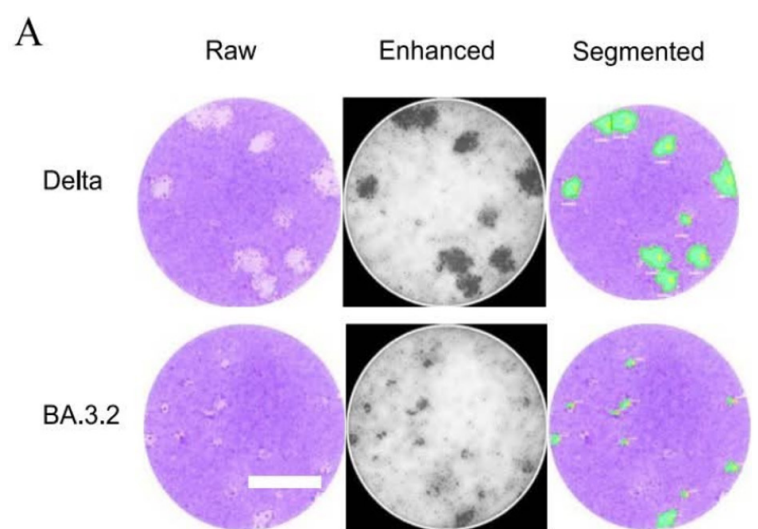
โควิดสายพันธุ์นี้ถูกตั้งฉายาว่า “Cicada” หรือ โควิด “จ๊กจั่น” สายพันธุ์ BA.3.2 ซึ่งเป็นโควิดสายพันธุ์ย่อยที่แตกแขนงมาจากโอมิครอน (Omicron (BA.3)) ไม่ได้มีต้นกำเนิดหรือมีพาหะหรือซ่อนตัวอยู่ในแมลงจ๊กจั่น ไม่เกี่ยวข้องอะไรเลยกับตัวจ๊กจั่น ตามที่เข้าใจผิด แต่ถูกตั้งชื่อตั้งตามพฤติกรรมที่คล้ายกันของวงจรชีวิตของจ๊กจั่นเท่านั้น คือการซุ่มตัวเงียบหรือหยุดการระบาดไปนาน แล้วจู่ ๆ ก็โผล่มาระบาดหลังเงียบไปนาน วงจรชีวิตของจ๊กจั่นตัวแก่จะขึ้นจากดินมาร้องเพลงให้เราฟังและผสมพันธุ์ออกไข่เป็นจำนวนมากใช้เวลาเพียง 2-3 เดือนเท่านั้นในฤดูร้อน หลังจากนั้นไข่ก็จะร่วงลงดินเกิดเป็นตัวอ่อนนุ่ม ไข่ลงไปในดิน และเปลี่ยนแปลง เป็นตัวหนอนที่อยู่ใต้ดิน 1 ถึง 2 ฟุต กินรากไม้เป็นอาหารหลบซ่อนอยู่เป็นปี หรือหลายปี แล้วก็โผล่พรวดออกมาลอกคราบเป็นตัวแก่มาร้องเพลง การหลบซ่อนเป็นระยะยาวนาน เช่นนี้จึงเปรียบเสมือนโควิด 19 สายพันธุ์ BA.3.2 เลยตั้งชื่อสายพันธุ์นี้ว่า Cicada แปลว่าจ๊กจั่น เนื่องจากมีพฤติกรรมคล้ายกับจ๊กจั่น

สายพันธุ์ BA.3 เป็นสายพันธุ์ที่ถูกตรวจพบครั้งแรกที่แอฟริกาใต้ ตั้งแต่ปลายปี 2567 พร้อมกับ BA.1, BA.2..... แต่สายพันธุ์ BA.3 เป็นสายพันธุ์ที่สงบนิ่งไม่มีลูกหลาน สู้สายพันธุ์ BA จุด 2 ไม่ได้ที่แตกลูกหลานออกมาจนถึงปัจจุบัน สายพันธุ์ BA.3 หลบซ่อนนิ่งอยู่ตั้งแต่ปี 2567 สัดส่วนการพบทั่วโลกต่ำ เพียง 1-2% แล้ววันดีคืนดี มีการกลายพันธุ์เพิ่มขึ้นเป็น BA.3.2 ที่ติดต่อได้ง่าย โผล่ขึ้นมา หลังจากสงบนิ่งมานานกว่า 2 ปี เมื่อแพร่กระจายง่าย ก็เข้ามาครองตลาดแทนที่สายพันธุ์ที่มาจากลูกหลานของ BA.2 ที่ไปไกลถึงสายพันธุ์ K และ P แล้ว ซึ่งเกิดปรากฏการณ์หลังจากซ่อนนิ่งแล้วโผล่ขึ้นมา มีพฤติกรรมคล้ายกับจ๊กจั่น ข้อมูลระบุว่า ปัจจุบันพบสายพันธุ์ BA.3.2 แล้วในอย่างน้อย 23 ประเทศทั่วโลก โดยมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้ ที่สหรัฐอเมริกา พบการปนเปื้อนในน้ำเสียแล้วกว่า 29 รัฐ และมีรายงานผู้ติดเชื้อในคลินิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในทวีปยุโรป เป็นพื้นที่ที่พบการระบาดสูงสุด โดยเฉพาะในเยอรมันนี เดนมาร์ก สหราชอาณาจักร และเนเธอร์แลนด์ พบว่าโควิด-19 สายพันธุ์ชิโคดา ครองสัดส่วนผู้ติดเชื้อสูงถึงร้อยละ 30 ของผู้ป่วยโควิดทั้งหมด

ภาพที่ 2 “หมอยง” อธิบายที่มา ชื่อสายพันธุ์โควิด “Cicada” ตั้งตามพฤติกรรมจิ้งจันเท่านั้น

สถานการณ์ในไทย จากข้อมูลการเฝ้าระวังเชื้อก่อโรคโควิด-19 ด้วยการถอดรหัสพันธุกรรม (genomic surveillance) และการติดตามฐานข้อมูลสากล GISAID โดยกรมควบคุมโรคและกระทรวงสาธารณสุข ระบุว่ายังไม่พบโควิด-19 สายพันธุ์ “ซิเคดา” (Cicada) หรือ BA.3.2 ในไทย (ข้อมูล ณ 6 เม.ย. 2569) นักวิชาการด้านโรคติดเชื้อชี้ว่า จุดที่น่ากังวลคือพบจุดการกลายพันธุ์บนโปรตีนหนาม (Spike Protein) มากถึง 70-75 ตำแหน่ง ซึ่งแตกต่างจากสายพันธุ์ก่อนหน้าอย่าง JN.1 ถึง 2 เท่า ประมาณ 39 ตำแหน่ง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการเข้าสู่เซลล์ของมนุษย์ นอกจากนี้ยังพบการขาดหายของสารพันธุกรรมบริเวณยีน ORF7a, ORF7b และ ORF8 จากการลบลำดับเบสขนาดประมาณ 871 เบส ซึ่งยีนดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกัน การกลายพันธุ์ที่มากมายขนาดนี้เปรียบเสมือนการเปลี่ยนแปลงชุดเกราะ” ใหม่ ทำให้ร่างกายจำหน้าตาของไวรัสไม่ได้ ทำให้มีความเป็นไปได้ว่าอาจหลบภูมิคุ้มกัน (Immune Evasion) จากวัคซีนหรือการติดเชื้อเดิมได้ดี (“หลบภูมิได้ดีขึ้น”) มีความสามารถในการแพร่กระจาย ทำให้มีโอกาสติดเชื้อซ้ำได้ง่าย (“แพร่ได้เร็วขึ้น”) แม้จะเคยได้รับวัคซีนมาแล้ว ผลจากห้องปฏิบัติการชี้ว่า Cicada BA.3.2 อาจมีความสามารถในการเข้าสู่เซลล์ปอดได้น้อยกว่าสายพันธุ์เดลตา (Delta) แต่ในแง่ของการแพร่กระจายในชุมชน มันกลับทำได้ดีในแถบยุโรป โดยเฉพาะในประเทศที่มีอากาศหนาวเย็น ซึ่งเชื่อสามารถมีชีวิตรอดและแพร่กระจายผ่านละอองฝอยได้ดีขึ้น ปัจจุบันในสหรัฐ สายพันธุ์นี้ยังไม่ใช่สายพันธุ์หลัก โดยพบเพียงประมาณ 3.7% ของตัวอย่าง แต่ผู้เชี่ยวชาญเตือนว่า มีโอกาสที่ “Cicada” อาจกลายเป็นสายพันธุ์หลักในอนาคต และอาจทำให้เกิดการระบาดระลอกใหม่ได้

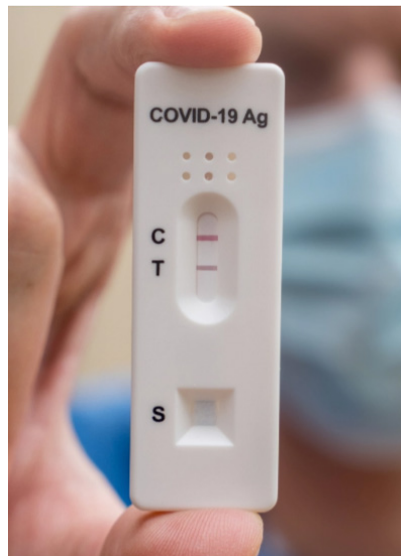

ภาพที่ 3 แสดงการกลายพันธุ์บนโปรตีนหนาม (Spike Protein) เปรียบเทียบ ระหว่างไวรัสโควิด-19 สายพันธุ์เดลต้า กับ ซิเคดา

ความรุนแรงของการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ซิคเคดา ยังไม่พบหลักฐานว่ารุนแรงขึ้น หรือเสี่ยงสูงกว่าสายพันธุ์อื่น อាកการของโควิดสายพันธุ์ Cicada โดยรวมยังคงใกล้เคียงกับโควิดสายพันธุ์อื่น ๆ ได้แก่ น้ำมูกไหล หรือคัดจมูก, ปวดศีรษะ, อ่อนเพลียมาก, จาม, เจ็บคอ, ไอแห้ง, การรับกลิ่นหรือรสเปลี่ยนไป อย่างไรก็ตาม มีรายงานอาการเด่นที่พบมากขึ้นในช่วงหลัง ได้แก่ ผู้ป่วยอาจมีอาการเจ็บคอรุนแรง คล้ายโคนมีดบาด มีเหงื่อออกตอนกลางคืน และบางรายมีอาการผื่นทางผิวหนังร่วมด้วย แม้ยังไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าสายพันธุ์นี้ก่อให้เกิดอาการรุนแรงมากขึ้น แต่ผู้เชี่ยวชาญเตือนว่า อัตราการฉีดวัคซีนที่ลดลง และมาตรการป้องกันที่ผ่อนคลายเป็นพิเศษ อาจทำให้หลายประเทศยังคงมีความเสี่ยงต่อการระบาด.

วัคซีนรุ่นปัจจุบันอาจมีประสิทธิภาพในการป้องกันการติดเชื้อลดลงเนื่องจากการกลายพันธุ์ที่สูง แต่สถาบันวัคซีนแห่งชาติและกระทรวงสาธารณสุขยืนยันว่า วัคซีนเดิมยังคงป้องกันอาการรุนแรงและการต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลได้ดี ไม่ควรกังวล หรือตื่นตระหนกเกินเหตุ กลุ่มเสี่ยงยังคงเป็นผู้สูงอายุ ผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน โรคหัวใจ โรคปอด โรคไต และผู้ที่มีภูมิคุ้มกันต่ำ เพราะแม้สายพันธุ์นี้อาจไม่ได้รุนแรงขึ้นมาก แต่ถ้าติดในกลุ่มนี้ โอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น ปอดอักเสบ หรืออาการทรุดเร็ว ยังสูงกว่าคนทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญ

การป้องกัน สามารถป้องกันได้ด้วยสุขอนามัยมาตรฐาน เช่น การเว้นระยะห่าง 1-2 เมตร การล้างมือหรือเจลแอลกอฮอล์บ่อย ๆ การหลีกเลี่ยงสถานที่แออัด และการสวมหน้ากากอนามัย โดยเฉพาะหน้ากากคุณภาพสูง (N95 หรือ KN95) เมื่อต้องอยู่ในสถานที่แออัด โดยเฉพาะในพื้นที่ปิดหรือระบบขนส่งสาธารณะที่มีคนหนาแน่น การฉีดวัคซีนเข็มกระตุ้น แม้ไวรัสจะหลบภูมิคุ้มกันได้ขึ้น แต่การรับวัคซีนสูตรล่าสุดยังคงช่วยลดความเสี่ยงจากการป่วยหนักและการเสียชีวิตได้ การตรวจ ATK เมื่อมีอาการ หากมีอาการเจ็บคอรุนแรงหรือใช้ต่ำ ๆ ควรตรวจคัดกรองเบื้องต้นทันที การระบายอากาศ การอยู่ในที่ที่อากาศถ่ายเทสะดวกช่วยลดความเข้มข้นของละอองฝอยที่มีเชื้อไวรัสได้มาก

ภาพที่ 4 แสดงโควิดวัคซีน และการตรวจ ATK เมื่อสงสัยว่ามีการติดเชื้อโควิด-19

มาตรการป้องกันที่ได้ผลดีที่สุดสำหรับทุก โควิดสายพันธุ์ใหม่ที่จะเข้ามาในอนาคตได้นั้นเอง สำหรับในประเทศไทยฤดูกาลของโควิด 19 กำลังจะมาถึง โดยเฉพาะหลังสงกรานต์และเข้าสู่ฤดูฝนโดยจะเริ่มตั้งแต่พฤษภาคมไปจนถึงกันยายน จะเป็นฤดูกาลที่มีอุบัติการณ์สูงของทุกปีที่ผ่านมา เตรียมตัวกันได้แล้วครับ

สิทธิชัย ตันติภาสวสิน
บรรณาธิการ